

Bilimsel Makalelerde En Sık İşlenen Suç: Yazarlık Hakkı İhlali ve Çözüm Önerileri

The Most Frequently Committed Scientific Misconduct; Violation of Authorship Rights and Suggestions of Solutions: Review

Dr. Murat APİ^a

^aKadın Hastalıkları ve Doğum Kliniği,
Haseki Eğitim ve Araştırma Hastanesi,
İstanbul

Geliş Tarihi/Received: 15.06.2009
Kabul Tarihi/Accepted: 02.09.2009

Yazışma Adresi/Correspondence:
Dr. Murat APİ
Haseki Eğitim ve Araştırma Hastanesi,
Kadın Hastalıkları ve Doğum Kliniği,
İstanbul,
TÜRKİYE/TURKEY
muratapi@hotmail.com

ÖZET Bilimsel sahtekârlık, bilinçli olarak başkasının düşünsel haklarını kendisi yapmışçasına ihlal etmek veya diğer kişilerin bilimsel çalışmalarına isteyerek zarar vermek olarak tanımlanmaktadır. Uluslararası tıbbi dergi editörleri komitesi bu çerçevede yol gösterici rehberler oluşturmuştur. Bu rehberler yazarlık hakkına sahip olabilmek için (I) Çalışmanın fikrine ve dizaynına; (II) Veri toplanmasına, analiz edilmesine ve bu analizlerin yorumlanmasına; (III) Makalenin eskiz yazılımına ve düşünsel düzeyde gözden geçirilerek düzeltilmesine; (IV) Yayına hazır hale getirilmesi aşamasında makalenin son halinin onaylanmasına büyük ölçüde katkıda bulunma koşulunu önermektedir. Sayılan dört kriterin tümü makalede yazarlık hakkına sahip olmak için gereklidir. Ayrıca, makalede adı geçen kişi makalenin içeriği ile ilgili tüm sorumluluğu da almaktadır. Yazar olan şahıs, diğer yazarların yardımı olmaksızın çalışmayı, bulguları ve makaledeki tüm ayrıntıları savunabilme yetisine sahip olmalıdır. İsimlerinin yanında özel bir katkı belirtilmediği sürece tüm yazarlar bilimsel makalenin sorumluluğunu beraberce taşırlar. Bu nedenle tüm bilimsel çalışmalarda yazar olma koşulları eksiksiz uygulanmalıdır. Bu çalışmanın amacı, bilimsel makalelerde en sık işlenen suç olan yazarlık hakkı ihlalini gözden geçirmek ve çözüm önerileri sunmaktır.

Anahtar Kelimeler: Biyoetik; yazarlık

ABSTRACT Scientific misconduct is defined as conscious or gross negligent misrepresentation, the infringement of intellectual property rights or the otherwise willful impairment of others' research work. The guidelines formed by the International Committee of Medical Journal Editors constituted one such framework. These guidelines recommend that authorship be awarded to those who make a substantial contribution to (I) conception and design; (II) acquisition of or analysis and interpretation of data; (III) drafting the article or revising it critically for important intellectual content; and (IV) final approval of the version to be published. All four of these conditions must be met to satisfy the authorship criteria. In addition, one should have participated sufficiently in the work to take full responsibility for the content. One should be able to defend, without help from co-authors, the work, the results, and everything else that has been included in the manuscript. All authors carry the responsibility for collective publication if their contributions are not specifically identified by their name. Therefore, authorship eligibility criteria must be applied strictly to all scientific works. The aim of the present article is to review the most frequently committed scientific misconduct; so called violation of authorship rights and to recommend solutions.

Key Words: Bioethics; authorship

Türkiye Klinikleri J Gynecol Obst 2010;20(1):44-50

Bilimsel makalelerde istenmeden yapılan hatalara “bias” adı verilirken, bilerek yapılan hatalara ise “bilimsel aldatmaca”, “bilimsel sahtekârlık”, “bilimsel yalancılık veya saptırma” gibi ağır ithamlar

yakıştırılmaktadır.^{1,2} Araştırmacının bilinçli yaptığı bu etik ihlaller arasında korsanlık (plajerizm), uydurmacılık (fabrikasyon), çoklu yayın (duplikasyon), bölerek yayınlama (salamizasyon), insan ve hayvan haklarına saygısızlık, kaynakların taraflı seçilmesi, çıkar çatışması gibi çok bilinen ve fazlasıyla irdelenen suçların yanında, genellikle pek konuşulmayan, hoş görülen ancak diğerlerine göre çok daha sıklıkla icra edilen, ciddi ve önlenmesi elzem bir etik ihlal, yazarlık hakkı ihhalidir.²⁻⁴ Bu çalışmada, akademik araştırmayı hedefleyen değerli meslektaşlarla ve bilimsel makale yazmayı planlayan genç arkadaşlarımla, yazarlık hakkı etiği konusunda bilgilendirme ve bu sorun karşısında çözüm önerilerinin tartışılması amaçlanmıştır.

BİLİMSEL ETİK VE ÖNEMİ

Herhangi bir alanda çalışma yapan insanların ahlak ilkelerini, davranış biçimlerini, görev ve sorumluluklarını belirleyen kurallar bütününe “etik” adı verilmektedir.¹⁻⁴ Etik ilkelerin hukuk ilkelerinden farkı, yazılı olarak tüm unsurların tanımlanmamış olması ve zamanla ve toplumsal değer yargıları ile değişim gösterebilmesidir. Tüm etik ilkelerin temelindeki ortak payda ise güzel ahlak, faydalı olma, zarar vermeme, eşitlik ve adalettir. Bilimsel makaleler, gerek makale yazarlarına akademik ve sosyal alanda saygınlık, dolaylı finansal destek getirdiği gibi, aslında bilime katkıda bulunarak toplumun aydınlanmasına, bir bilimsel gerçeğin ortaya çıkarılmasına katkıda bulunan önemli eserlerdir. Bu nedenle makale yazarı olmak, eserde katkıda bulunmak anlamı taşımakta ve ağır bir sorumluluk getirmektedir. Eser oluşturulurken bilinçli veya bilinçsiz yapılan her türlü hata bilime ve dolayısıyla tüm topluma yansımakta, yanıltıcı bir unsur, disiplinsiz bir araştırma, özensiz bir çalışmanın faturası tüm topluma çıkmaktadır.⁵

BİLİMSEL MAKALELERDE YAZARLIK HAKKI

Bilimsel bir çalışmanın yayınlanabilmesi için hakemli bir dergiye gönderilerek değerlendirilmeden ve elemeyen geçmesi ve dergi editörü tarafından bilime katkısı kabul edildiğinde yayına layık gö-

rülerek basılı materyal haline dönüştürülmesi gerekmektedir.⁶ Bugün yazılı veya internet ortamından sanal olarak ulaşabildiğimiz her türlü bilgi aslında saygın dergilerin editörlerinin takdir yetkisi ile yayınlanmaya ve dolayısıyla toplum çıkarına fayda göstermeye hak kazanmaktadır. Böylelikle uluslararası dergilerde yayınlanan makaleler dünya ilmine katkı sağlamaktadır. Tıp alanında da “uluslararası tıp dergileri editörleri”, belirli aralıklarla toplanmakta ve editörlerin ortak paydada buluşmaları ve aynı etik davranışları uygulamaları için periyodik olarak kararlar almaktadır.² Bu kararlar sonucu yazarlık hakkının kime verilebileceği konusunda oluşturulan ortak görüşe göre:

1. Bilimsel çalışmanın planlanması ve projeye dönüştürülmesi aşamasında katkıda bulunmak,

2. Çalışmada elde edilen verilerin analizini yapmak ve bu analiz sonuçlarının yorumlanmasına iştirak etmek,

3. Ortaya çıkan sonuçların yorumlanması esnasında düşünsel katkıda bulunmak, tartışmak, düzeltmeler yapmak ve yayınlanacak son biçimine onay vermek,

4. Makalenin son halini alması için yazılmasına yardım etmek, gerek eskiz aşamasında gerekse yazıya en son şeklinin verilmesinde katkı sağlamak gerekmektedir. Tüm bu aşamaları yerine getirmeyen kişilerin yazar olamayacağı açık bir ifade ile belirtilmiştir. Editörler birliği kimlerin yazar olamayacağı konusunu da net olarak ortaya koymuştur:

1. Çalışmanın yapıldığı bölümde sorumlu, şef, bölüm başkanı, yönetici olmak,

2. Çalışmaya maddi destek vermek,

3. Sadece veri toplama aşamasında yardım etmek, gösterilen işi yapmak, verileri kaydetmek, arşiv taramak, anket yapmak, literatür taramak,

4. Verilerin istatistiksel analizini yapmak, grafik çizmek, veriyi tablo haline dönüştürmek,

5. Başkalarının çalışmasında sadece yazım aşamasında katkı sağlamak, yabancı dile çevirmek, im-

la düzeltmeleri yapmak, sadece yazıyı gözden geçirerek düzeltme yapmak.

Burada somut örnekler ile bazı dogmatik bilgileri düzeltmek gerekmektedir. Örneğin; tezden üretilen makalelerde “Tezi hazırlayan, bu makalede yazarlık hakkı kazanır” hatta “Birinci isim olur” şeklinde dogmatik bir inanış vardır.⁷ Halbuki tezin kendisi zaten bir bilimsel makale türüdür, ancak çok uzun genel bilgiler içerdiğinden mevcut hali ile dergiye kabul edilmez ve dergi formatına uygun şekilde kısaltılır. Bu hali ile dergiye yayınlanması istemi ile gönderilirken kimlerin yazar olmaya hak kazandığı konusu yukarıdaki 4 madde ile örtüşmelidir.² Yani tez danışmanının planladığı, analiz ettiği, sonuçları yorumladığı ve tartışmayı dikte ettirdiği bir tezde tez sahibi veri toplamak gibi son derece zahmetli, ancak hiçbir entelektüel katkı gerektirmeyen bir iş için bu makalede değil birinci isim, son isim olarak dahi yer alamaz. Çünkü makalede yazar olabilmek için düşünsel katkı yapma zorunluluğu vardır.^{8,9} Tez sahibi yukarıdaki yazar olma şartlarını yerine getirdiğinde, bu tezden üretilen makalede ancak yazar olma hakkı kazanır. Sıkça sorulan sorulardan biri, tezi hazırlayacak kişi bilimsel yöntem, istatistik, yazı yazma yetisi konularında yeterli donanıma sahip olmadığı için tez adının danışman tarafından bulunduğu, tezin projelendirildiği, tezin verisinin nasıl toplanacağı ile ilgili yönlendirildiği ve yorumu danışman tarafından yapılmakta olduğu için tezi hazırlayanın tezde aktif rol almadığı savıdır. Bu konuda çözüm, tez hazırlayacak kişinin tez yapmaya başlamadan önce bilimsel makale yazım rehberlerini okuması, bazı makalelere yazarlık hakkı vermeyen katkılarda bulunması, hatta tezden önce birkaç konferansta poster sunumu, sözel sunum ve ulusal makale yazısı ile ön hazırlık yapması gerekliliğidir. Aksi takdirde hiçbir bilimsel faaliyette bulunmayan bir kişiden tez gibi etraflı bir bilimsel aktiviteyi doğru biçimde gerçekleştirmesi beklenemez.

YAZARLARIN İSİM SIRALAMASI NASIL YAPILIR?

Bu konuda tam bir fikir birliği oluşturulmamış olmakla birlikte genel kanı, yazar isim sıralamasının

yazarlık hakkı kazanan kişiler tarafından ortak görüş birliği oluşturularak hangi yazarın katkısı daha fazla ise onun birinci isim olması ve diğerlerinin katkı oranlarına göre sıralanması şeklindedir.¹⁰⁻¹³ Yazar isim sıralaması konusunda etik ihlallerden kaçınmak için yapılan öneriler şu şekilde özetlenebilir:

1. Tüm yazarlar yazar isim sıralamasına birlikte karar vermelidir,

2. Yazarlar yazılarında her bir yazarın makaleye ne şekilde katkıda bulunduğuna dair bir açıklama ilave etmeli ve yazar sıralamasında yazının hangi bölümünde kimin katkısı olduğunu okuyucunun anlayacağı şekilde izah etmelidir,

3. Sorumlu yazar, isim sıralamasına nasıl karar verildiğine dair detaylı ve açık bir metin yazmalıdır.

Bu konuda sıkça yapılan etik ihlallerden biri, bir grup araştırmacının aynı kurumda ardı ardına makaleler ürettiklerinde sırayla hepsinin birinci isim yapılması ve yazarlık hakkı olmayanların bile bir sonraki yazıda karşılıklı olarak yazar listesinde yer alabilmeleri için hak etmedikleri halde yazar olarak yer almalarıdır.^{14,15} Bir diğer etik ihlal, yazar isim sırasının bölüm sorumlusu, şef veya kürsü başkanı tarafından belirlenmesidir.¹⁶ Bölüm başkanı yazarlık hakkına sahip olmadığı yazılarda bile amirlik sıfatı ile yaptırım gücünü kullanarak bölümde üretilen her türlü makaleden haberdar olmak önkoşulunu koymakta ve isim sıralamasını yukarıda sayılan dört madde ile değil, kendi keyfiyeti ile yapmaktadır. Burada liyakat usulünden çok sadakat prensibi geçerlidir.

Bölüm çalışanları ve yazının gerçek yazarlık hakkına sahip otörleri sırf tatsızlık çıkmaması adına bu adaletsizliğe göz yummakta, hatta başka bir bölümden yazı ile ilgisi olmayan bir kişinin isminin bile yazar sıralamasına girmesine boyun eğmektedirler. Unutulmamalıdır ki, etik ihlallerden yapan kadar yapılmasına göz yumanlar da sorumludur. Bir diğer sakınca yazı yazan gerçek hak sahiplerini, makaleye verdikleri emeğin bir çırpıda çalındığını, adaletsiz dağıtıldığını, makalede hiçbir emeği olmayanların makalede isim hakkına sahip

olduklarını görerek, iyi ve kaliteli makale yazma, yüksek bilimsel düzeyde makale projelendirme, yapma ve yazma işinden kaçınmaya, hatta makale üretmemeye varıncaya kadar pasif agresyon göstermeye itmektedir. Bu durumda bölümden başlayan haksızlık sonucunda ilim ve toplum zarar görecektir.

Bölüm başkanının konumunu sağlamlaştırdığı, dostunu düşmanını belirlediği, dürüstlük kurumunu zedelediği, haksız saygınlık sağladığı, hatta yazar olmak kaydıyla çeşitli biçimlerde finansal destek aldığı bu adaletsiz durum, makamın ve yetkinin kötüye kullanılması kapsamında değerlendirilmeli, bilim çevrelerince hangi düzeyde olursa olsun hoşgörüyü maruz bırakılmamalıdır. Bölüm başkanının bölümde çalışanlar üzerinde kurduğu bu otorite, bölümde çalışanlar tarafından da desteklenmektedir. Keza çalıştıkları iş imkânını sağlayan, gelecekte yeni iş imkânları için tavsiyede bulunacak olan, çalışmanın yapılmasına olanak sağlayan, bölümdekilerin akademik yükselmeleri esnasında fikir beyan edecek olan kişi ile tezat düşmek kimsenin göze alamayacağı bir risktir.¹²

Bir diğer dogma ise “Hipotezi kuran birinci isim olur” düşüncesidir. Araştırılacak konunun belirlenmesi, çalışmanın esas amacının ortaya konması son derece önemli bir eylem olmakla birlikte hipotezi oluşturan kişi yukarıda dört madde halinde belirtilen yazarlık hakkı şartlarını yerine getirmediği sürece yazar olmaya hak kazanamaz. Keza oluşturulan hipotezin test edilmesinde, yöntem ve uygulamaların projelendirilmesi ve hayata geçirilmesi, çıkan sonuçların yorumlanması ve kaleme alınması azımsanmaması gereken katkılardır. Bir kişi oturduğu yerden yüzlerce hipotez üretebilir ve hipotez oluşturmak da önemli bir yetenektir. Ancak hipotezler belli bir güven düzeyinde ispatlanıncaya kadar bilimsel yayın hiyerarşisi içerisinde otör görüşü sıfatından öteye geçemez. Görevi kötüye kullanma kapsamında sık karşılaşılan etik ihlallerden biri de, çalışma esnasında kullanılan biyokimya, patoloji laboratuvarlarından çalışma verilerinin o bölümden biri veya birkaç kişinin makalede adı geçmesi şartı ile ve-

rilmesidir. Makaleye hiçbir entelektüel katkısı olmayan kişilerin sırf veri toplanması aşamasında yaptıkları bu katkı yazarlık hakkı değil ama teşekkür hakkı için gerek ve yeter koşulu sağlayabilmektedir.²

NEDEN YAZARLIK HAKKI ETİK İHLALİ YAPILIYOR?

Yazarlık hakkının önemsenmemesi, basite indirgenmesi, bilimsel makalenin bir amaç değil araç olarak görülmesi, diğer etik ihlaller içerisinde yazarlık hakkının daha masum bir suç olarak idrak edilmesi başlıca nedenler arasında sayılabilir. Ancak yazarlık hakkı ihlalinin en sık yapıldığı biçim bölüm başkanı, klinik şefi, kürsü direktörü gibi üst konumdaki kişilerin astlarına karşı kurdukları otorite gücü üzerinden bölümlerinde yazılan makaleye isimlerini koymak, koydurtmak, hatta birinci isim olmak gayretidir. Bölüm sorumlularının ihtiyacı olmadığı ve bu çabalarına anlam verilemediği düşünülebilir. Aslında bunun birkaç sebebi vardır:

1. Makale yazmak bir hamallık, sıradan basit bir iş olarak görülmekte, bu nedenle daha kıdemsiz ve tecrübesiz kişilere layık görülmektedir.

2. Bölüm sorumluları daha önce yeterince makale yazmış ve yorulmuş olduklarından, hatta kendileri de zamanında üstlerini makaleye yazar olarak yazmak zorunda kaldıklarından veya diğer sebeplerle hak etmedikleri halde yazdıklarından, artık astlarından aynı özveriyi beklemektedirler.

3. Makale yazma, çalışma yapma, makalelerde fikir üretme, felsefe yapma, düzeltme yapma, istatistiksel analiz ve yorumlama gibi işleri tam bildikleri için bu açıklarını öğrenerek değil, başkasına yaptırtarak kapatmaya çalışmaktadırlar.

Sebebi her ne olursa olsun, bölüm sorumlularının da makale yazmaya ve sürekli makale yazdıklarını göstermeye ihtiyaçları vardır. Oysa ki bölüm sorumluları da bilimsel ortamda yazar olma şartlarını en fazla yerine getirmesi gereken, hatta bilgi ve tecrübe birikiminin doruğa ulaştığı bu dönemde bilime en çok katkıda bulunacak araştırmalar ve makaleler üretmesi gereken kişiler konumundadırlar.

Ulusal ve uluslararası literatür taramasında ülkemizde yazarlık hakkı ihlali yapıldığına dair bilimsel bir veri bulunmamaktadır. Diğer yandan Mainous ve ark.nın bazı saygın dergilerin (Archives of Family Medicine, British Medical Journal, New England Journal of Medicine, The American Journal of Psychiatry) sorumlu yazarlarına e-mail survey göndererek yaptıkları çalışmada araştırmaya katılan 578 yazarın %50.5 oranındaki yanıtları ile, iş devamlılıkları ve akademik kariyerleri yaptıkları yayın sayısına bağlı olan genç araştırmacıların, işveren veya bölüm başkanı konumundaki kişileri, makalelerine uluslararası tıp dergisi editörler komitesinin kriterlerine uymayacak şekilde yazar olarak eklemek zorunda hissettikleri ortaya konmuştur.¹⁷

Birçok dergi editörü gerek bu durumu en aza indirmek gerekse sorumluluğu almamak ve tüm yazarların katkısını belirlemek amacıyla yazarların ayrı ayrı ne düzeyde katkıda bulunduğunu sorgulamakta, yazarlardan ayrı ayrı imzalı taahhütname istemekte, hatta öne sürülen katkıları makalenin bir yerinde yayınlamaktadırlar. Tüm bu önleme çabalarına rağmen ispatı zor olmasının da katkısı ile yazarlık hakkı etik ihlali en sık işlenen suç olmaya devam etmektedir. Ancak genç meslektaşlarımız makale yazmaya adım atmadan önce bilimsel metot, istenmeden ve bilinçli yapılan hatalar, bunun sonucunda ortaya çıkan yetki ve sorumluluklar konusunda bilgi sahibi olurlarsa yazarlık hakkı ihlalleri de en alt düzeye inecektir.^{18,19}

SAYGINLIĞI YÜKSEK YAZARIN HAKSIZ İLAVESİ VE ARMAĞAN YAZARLIK

Burada işlenen etik ihlalde, yazarlar çalıştıkları bölümde veya başka bir kurumda çalışan ve bilimsel camiada iyi tanınan, dürüstlüğü ve çalışkanlığı ile ün yapmış bir kişiyi ya çalışmaya yaptığı cüzi katkı ile veya hiçbir katkısı olmamasına rağmen yazar listesine ilave etmekte, böylelikle yazının dergi editörü tarafından kabul edilebilirliğini arttırmaya çalışmaktadırlar.¹⁹⁻²² Benzer şekilde teşekkür bölümünde bilimsel ve akademik kimliği ile öne çıkmış bir isim eklemek koşulu ile makalenin yayınlanabilir hale getirilme çabası da etik ihlal çerçevesinde değerlendirilmelidir. Bu nedenle editör, teşekkür

bölümünde ismi geçen kişilerden de imzalı onam formu isteme hakkını saklı tutar. Akademik yükselme aşamasında yazı kalitesinden çok kantitesinin öne çıkarıldığı bilimsel yükselme kıstasları ile yazı sayısını arttırmak isteyen bir akademisyene armağan yazarlık verilmesi ayrı bir yazarlık hakkı ihlalidir. Karşılığında armağan yazarlık alan kişi de kendisine verilen bu ikram yazarlık borcuna istinaden gelecekte aynı etik ihlale zorlanmaktadır. “Ben seni, sen de beni” ilkesi ile üretilen makale enflasyonu, haksız yazarlar arasında bölüşülerek, her bir yazarın makale sayısını üçe-dörde katlamaktadır.²³⁻²⁵

YAZAR OLMAYA YETMEYEN KATKI DURUMU VE YAZARLIK HAKKINDA İHTİLAF DURUMU

Bazen yukarıda sayılan dört madde, yazarlık gerek ve yeter koşulunu sağlamayan, ancak azımsanmayacak derecede yazıya emeği geçmiş kişileri içeriyor olabilir. Bunların teşekkür (acknowledgement) bölümünde onurlandırılması gereklidir.¹¹ Yazarlık hakkına sahip olmayan bir kişinin yazar listesine konulması nasıl bir etik ihlal ise yazarlık hakkı olan bir kişinin yazarlar listesine alınmaması da o derecede etik bir ihlaldir. Aynı şekilde teşekkür gerektiren bir durumda teşekkür etmemek hem etik ihlal hem de emeğe saygısızlık kapsamında değerlendirilmelidir. Yazı tamamlandıktan sonra entelektüel katkı düzeyinde yazarlık hakları adil olarak dağıtılmalıdır. Ancak bazen bu noktada gerek yazarlık hakkı için gerekse isim sıralamasında itirazlar oluşabilmekte, yazarlar arasında ihtilaf yaşanabilmektedir. Bu durumda, daha yazının başından iş paylaşımı ve katkı düzeyini belirlemek ve proje aşamasında yazar isimlerini koymak bir çözüm gibi görünmekle birlikte, çeşitli sakıncalar da doğurmaktadır. Örneğin; bir yazar çalışmaya taahhüt ettiği katkıyı koymakta çekinceli davranabilmekte veya elde olmayan gerekçelerle çalışmayı terk edebilmektedir. Bunun için çözüm, her kurumun kendi yazarlık hakkı kriterlerini uluslararası tıp dergisi editörlerinin görüş ve önerileri doğrultusunda standartize etmesi ve isim yazım işleminin makale bitiminde standartlar çerçevesinde gerçekleştirilmesidir.

YAZARLIK HAKKININ ADALETLİ DAĞITILMADIĞININ TESPİTİ VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Yazarlık hakkının adil olarak dağıtılıp dağıtılmadığına dair oluşturulmaya çalışan çözüm önerilerine rağmen bu durumun tespiti ve çözümü oldukça zordur. Keza imzalı yazar katkı beyannamesine rağmen yukarıda sıralanan nedenlerle yazarlık hakkı ihlali yapılmış olabilir. Bunun için aslında dürüstlük ve etik ilkelere uygunluk temel hedef olmalıdır. Tüm kurumlar periyodik olarak kurumları içerisindeki kıdemli akademisyenlerin bilgilerini yenilemek ve kuruma yeni katılan genç ve hevesli araştırmacıların yapacakları çalışmalarda uymaları gerekli etik kuralları öğretmek amacıyla kurslar düzenlemeli ve tüm çalışmalara bir denetleme birimi oluşturulmalıdır. Keza herhangi bir araştırmada bilinçli veya bilinçsiz yapılan etik ihlaller yazarın bağlı bulunduğu kurumun saygınlığını da doğrudan etkilemektedir. Bunun dışında, kurumda üretilen makalelerin yazar listesinde yer alan isimleri gözden geçirilerek etik ihlal şüphesi durumunda bölüm sorumlusu veya bir üst akademik kurul tarafından isim sıralanmasında uygulanan politika ve tüm yazarların makaleye yaptıkları katkının yazar olma kriterleri ile örtüşüp örtüşmediği sorgulanmalıdır. Yazar sıralamasında tek isim varsa en azından yazarlık hakkı açısından bir etik ihlal ekarte edilmiş olur. Çok isimli yazılarda ise yazarın diğer makalelerdeki isim listesi gözden geçirilerek arma-

ğan yazarlık, haksız yazarlık gibi etik ihlaller anlaşılmaya çalışılabilir. Ayrıca yazarın akademik kimliği, ilgi alanı ve kurumu da etik ihlal konusunda şüphe uyandıracak diğer unsurlar olarak sıralanabilir. Yazı kalitesi ve içeriği ile, yazar kalitesi ve içeriği uyumlu, yazarın diğer makaleleri ve ilgi alanı içerisinde yer almalıdır. Tezlerden üretilen makalelerde tez sahibi ile makaledeki yazar isim sıralaması mutabık kalmalıdır.

Sorunun çözümü kurum içinde resmi olmayan yollarla (ilgili tarafları tanıyan bölümün diğer elemanları) veya daha resmi yollarla (sorunu bölüm yönetim kuruluna, bölüm etik kuruluna, dekanlık makamına taşımak gibi) mümkün olabilir. Kurum bünyesinde çeşitli nedenlerle çözümlenememesi durumunda taraflar meslek örgütlerinden yardım isteyebilirler.

Sonuç olarak, herhangi bir makalede yazar olan isimler yazının bütünlüğünden, dürüstlüğünden, doğru ve tarafsız bilgi aktardığından, yapılan analizlerin ve yöntemlerin bilimsel yönetime uygunluğundan, özetle yazının tamamından sorumludurlar. Bu sorumluluğun en önemli gerekliliği, makaleyi her türlü bilimsel platformda savunabilmeleri ve makale ile ilgili gelecek tüm eleştirilere bilimsel çerçevede yanıt verebilmektir. Makalede adı geçen şahısların yazarlık hakkı koşullarını yerine getirdiklerinin en iyi göstergesi, bu kişilerin her koşulda makalenin arkasında durabilme şartıdır.

KAYNAKLAR

- Öztürk Türkmen H. [Medical ethics education and the Turkish experience: medical education]. *Turkiye Klinikleri J Med Sci* 2009;29(1): 246-53.
- Uniform requirements for manuscripts submitted to biomedical journals. International Committee of Medical Journal Editors. *JAMA* 1997;277(11):927-34.
- Tornetta P 3rd, Siegel J, McKay P, Bhandari M. Authorship and ethical considerations in the conduct of observational studies. *J Bone Joint Surg Am* 2009;91 Suppl 3:61-7.
- Kempers RD. Ethical issues in biomedical publications. *Fertil Steril* 2002;77(5):883-8.
- Swazey JP, Bird SJ. Teaching and learning research ethics. *Prof Ethics* 1995;4(3-4):155-78.
- Benatar SR. Editorial ethics. *BMJ* 1998;316 (7125):155-6.
- Inci O. [Authorship in scientific research and ethic problems in authorship] *Türk Ürol Derg* 2008;34(1):108-12.
- Marco CA, Schmidt TA. Who wrote this paper? Basics of authorship and ethical issues. *Acad Emerg Med* 2004;11(1):76-7.
- Davidoff F. News from the International Committee of Medical Journal Editors. *Ann Intern Med* 2000;133(3):229-31.
- Davies HD, Langley JM, Speert DP. Rating authors' contributions to collaborative research: the PICNIC survey of university departments of pediatrics. *Pediatric Investigators' Collaborative Network on Infections in Canada. CMAJ* 1996;155(7):877-82.
- Sahu DR, Abraham P. Authorship: rules, rights, responsibilities and recommendations. *J Postgrad Med* 2000;46(3):205-10.
- Rennie D, Flanagan A. Authorship! Authorship! Guests, ghosts, grafters, and the two-sided coin. *JAMA* 1994;271(6):469-71.
- Schiedermayer DL, Siegler M. Believing what you read. Responsibilities of medical authors and editors. *Arch Intern Med* 1986;146(10): 2043-4.
- Grieger MC. Authorship: an ethical dilemma of science. *Sao Paulo Med J* 2005;123(5): 242-6.
- Fye WB. Medical authorship: traditions, trends, and tribulations. *Ann Intern Med* 1990;113(4): 317-25.

16. Wagena EJ. The scandal of unfair behaviour of senior faculty. *J Med Ethics* 2005;31(5): 308.
17. Mainous AG 3rd, Bowman MA, Zoller JS. The importance of interpersonal relationship factors in decisions regarding authorship. *Fam Med* 2002;34(6):462-7.
18. Huth EJ. Guidelines on authorship of medical papers. *Ann Intern Med* 1986;104(2):269-74.
19. Flanagan A, Carey LA, Fontanarosa PB, Phillips SG, Pace BP, Lundberg GD, et al. Prevalence of articles with honorary authors and ghost authors in peer-reviewed medical journals. *JAMA* 1998;280(3):222-4.
20. Smith J. Gift authorship: a poisoned chalice? *BMJ* 1994;309(6967):1456-7.
21. Maddox J. Making publication more respectable. *Nature* 1994;369(6479):353.
22. Levy GN. Surprise authorship. *Science* 1997;275(5308):1863.
23. Bhopal R, Rankin J, McColl E, Thomas L, Kaner E, Stacy R, et al. The vexed question of authorship: views of researchers in a British medical faculty. *BMJ* 1997;314(7086):1009-12.
24. Dhaliwal U, Singh N, Bhatia A. Awareness of authorship criteria and conflict: survey in a medical institution in India. *MedGenMed* 2006;8(4):52.
25. Pignatelli B, Maisonneuve H, Chapuis F. Authorship ignorance: views of researchers in French clinical settings. *J Med Ethics* 2005;31(10):578-81.